

tega prevzeli smo pa Evropski mandat, o katerem niti ne vemo, kdaj bode dovršen in kdaj se preneha. S tem, da smo prevzeli mandat, napravili smo tako zmedeno stanje stvari, da je skoro pravno vprašanje: kdo je v zasedenih deželah vladar, ali Njih veličanstvo naš cesar, ali pa sultan?

Vprašam vas, zakaj neki smo čakali? Kaj je vlado napotilo, da je zavrgla naše pravo in naredila to nejasno situacijo? Izvanjsko časopistvo odgovorilo je prav dobro na to vprašanje, ko je reklo, da je naša vnanja politika nasledek naše notranje politike. (Odobranje na desni.) Med tem, ko je vendar jasno, da združuje Avstrija nemški, slavjanski, magjarski in romanski narod, da je njen, tudi Evropi blagotvorni poklic ravno ta, da bi združila razne narode v eno skupno celoto, se je pa v zadnjih letih neumno poskušalo politiko delati ravno po nasprotnih principih. Kar ni bilo nemško ali magjarsko, smatralo se je za sovražnika države (dobro! na desni); iz tega sledilo je prav pravilno to, da se je pomnoženje slovanstva odbijalo, zato se je že naprej smatralo zasedenje Bosne kot napad na vladajočo (nemško) stranko, zato se je tudi trdilo, da svobodna ustavna Avstrija prav nič ne vé, kaj da bi pričela z novo pridobljenima deželama. (Smeh.) Od tod izvira ona politika, ki nam svetuje, križem roke držati in tako dolgo čakati, dokler se kak sovražnik ne loti naših mej; to pa — se ve da — ne pomeni nič drugega kakor to, da bi Avstrija nehala biti velika država zato, da nemška stranka ostane velika mogočnica. Takega zahtevanja pa ni mogla odobriti še strankarska sedanja vlada ne, da tudi svoje stranke ni mogla pregovoriti, da bi za njo hodila. Saj je ona že davno vodstvo izgubila. V takem slučaju pravega ustavnega sredstva, namreč razpuščenja državnega zbora, ni mogla rabiti iz vzrokov, katerih mi ni treba natanko pojasnovati. Vendar je morala zasedo pričeti, ako ni hotela, da bi jo kedaj dala zgodovina na obtožno klopi. Iskati je tedaj morala sredstev, katera bi jej dopuščala v dejanje stopiti, pa ne tako, da bi kar naravnost delala zoper svojo lastno stranko. Siliti se je morala pustiti po viši sili v akcijo. S tem je pa nastalo ono osodno odlašanje, zato stopiti je moral Evropski mandat na mesto naše pravice. (Prav dobro! na desni.) Če pa vprašam: kdo je v tem slučaju največ zakrivil? moram odgovoriti: notranja politika. Ona je, katera bi se morala v prvi vrsti obtožiti, in ministerstvu za vnanje stvari moram le očitati, da je tej njegovo delavnost toliko ovirajoči politiki zmirom in zmirom bilo pokorni sluga. (Odobranje na desni.)

Zdaj se ve da stopa kviško bivša vladna stranka in toži, da vlada ni odkritosrčno delala. Dovolite mi, gospôda, da postavim tej tožbi endogodek nasproti. Morda se morejo še nekateri gospodje spominjati, da sem moral že enkrat vladi očitati nepravilnost njenih sredstev. Odgovorilo se mi je tačas z ministerske klopi, da v politiki odločuje le vspeh. Vi, gospodje izmed večine, vi nimate pravice, danes to zametavati, kar ste mi takrat odobraval. (Dobro! na desni.) Ako vam vlada, opiraje se na 60 milijonni kredit, danes na vaše pritožbe odgovarja: „v politiki odločuje le vspeh“, potem morate spokornjeni na prsa trkati in priznati: „mea maxima culpa!“ (Veselost.) Mi pa, gospoda moja, mi na tej strani ostanemo dosledni; mi ovega načela nikoli nismo odobraval in ga tudi danes ne odobrujemo, čeravno se sklada z našimi željami. Dovolili smo mi 60 milijonni kredit prav za ta cilj, za katerega se je bil porabil; zato danes tudi nimamo vzroka pritoževati se. Minister vnanjih stvari nam je s to akcijo izpolnil še neko veliko važnejšo obljubo. Na ono interpelacijo,

iz katere je razvila se orijentna debata v tej hiši, odgovoril nam je minister, da današnja politika ne potrebuje opravičenja v enostransko narodnem smislu. To besedo je minister za vnanje stvari tudi izpolnil. Akcija ni niti nemška, niti slovanska, niti magjarska; ona je vendar enkrat Avstrijska. (Odobranje na desni.) Minister je razvil črno-rumeno zastavo, in to je v naših očeh velika zasluga, katero moramo tem bolj ceniti, ker že dolga leta nismo več videli te zastave. (Dobro! dobro! na desni.)

Gospôda moja! S tem sem pri kraju s svojim govorom; le malo besedi moram še izpregovoriti o predloženem adresnem načrtu samem. Adresa ni nič drugega, nego cela rajda golih nikavnic. Zastonj iščem besede v njej, katera bi izražala mnenje, kako naj bi se ravnala orientna politika. Adresa na Nj. veličanstvo, katera v tem momentu nič drugega povedati ne zna, kakor da graja formalne pogoške v vladnem postopanju in konečno zaveka: „strah nas je!“ — taka adresa, gospoda moja, nikakor ni vredna, da v imenu ljudskega zastopa gre pred cesarja. Strgajte ta papir, gospoda moja, in naredite adresno, v kateri Nj. veličanstvu izjavite, da je zbornica pripravljena ono obljubo izpolniti, katera se je dala v imenu Avstrije, ako bi stalo to tudi velikih žrtv. Pristavite pa tudi, kar je vaše notranje prepričanje, da se ne morejo stvari na tak način dalje se vršiti, — recite, da le zadovoljni narodi radi žrtvujejo. (Dobro! dobro!) Zato je prvi in najnujnejši nalog vlade, da naredi mir v notranjem. Vladi odkrito recite, da ste pripravljeni take predloge sprejeti ter iti za inicijativo vlade, ki bode pravična vsem narodom. Ako se hočete do tacega dejanja ohrabriti, potem vam ne bode nikdo zanikaval, da ne stojite na vrhuncu situacije, potem boste tudi na konci svojega delovanja novo boljšo dobo vpeljali in si s tem v srcih hvaležnih narodov, pa tudi v listinah zgodovine postavili spominek, ki bode dalje trpel, kakor spominek iz brona ali kamenja!

Književne novosti.

* *Hrvatski dom*. Zabavnik Hrvatske omladine za godinu 1878. Izdalo ga djačko društvo „Hrvatski Dom“ na 1. Hrvatskom sveučilištu. Godina III. V Zagrebu. Tiskom dioničke tiskare. 1878. (V mali 8°. 251 strani. S sliko Dušan Kotura.)

Rodoljuba, ki ima srce za naše vrle brate na jugu, mora veseliti 3. zvezek tega almanaha, kateri kaže lep napredek med Hrvatsko omladino. V omenjenem almanahu se nahajajo poleg družbenih naznanil tudi spisi podučne in zabavne vsebine v lepi, dovršeni obliki, zlasti posebne cene se nam vidijo pesmi Gj. Bujhera, J. Kamenara in Milke Pogačičeve. Izvrstno pisana je dalje povest R. Jorgovaničeva: „Čovjek bez srca“, in temeljito sta sestavljena spis D. Gruberja: „Nekoliko godina borbe Hrvata sa Turci“, in literarno-zgodovinska studija Iv. Miletića: „Hrvati od Gaja do godine 1850.“ Dobrodejno sklepa knjigo Žalidrugov životopis Dušan Kotura. — Vrli južni bratje naši, živeli!

J. Charpentier.

Obravnave deželnih zborov.

Deželni zbor Kranjski.

(Debata o šolski postavi.)

Bistvo jedernatega govora poslanca Kluna bilo je to: „Dostikrat smo morali — je rekel — slišati na naši (levi) strani očitane, da smo šoli neprijazni ali celo